provincie groningen

Dossiernummer
K100946

Documentnummer
2026-145620

Bijlage(n)
3

Statenvoorstel

Onderwerp:	Najaarsmonitor 2026 en Begroting 2027
Datum GS:	29 september 2026
Team:	Kwaliteit en control / Financiën
Telefoonnummer:	050-3164911
Uiterste beslisdatum PS:	11 november 2026
Geheimhouding tot:	Niet van toepassing

Aanleiding

Hierbij bieden wij uw Staten de Najaarsmonitor 2026 en de Begroting 2027 aan. De Najaarsmonitor 2026 is een rapportage over de uitvoering van de Begroting 2026. Het vertrekpunt voor de Begroting 2027 is de Perspectiefnota 2027, waarin door uw Staten de kaders voor de uitwerking van het beleid zijn vastgesteld. De Begroting 2027 is de tweede stap van de Planning & Control-cyclus 2027 (hierna: P&C-cyclus). Vanwege de onderlinge samenhang tussen deze P&C-documenten wordt gebruik gemaakt van één Statenvoorstel.

Beslispunten

1. De Najaarsmonitor 2026 vast te stellen.
2. De Begroting 2027, inclusief de daarin opgenomen voorstellen tot beschikbaar stellen van investeringskredieten, vast te stellen.
3. In te stemmen met het niet na afloop van 2026, maar op een nader te bepalen moment, afrekenen van de reserve Apparaatskosten personeel.
4. Inzake het Bestedingsplan Mobiliteit 2027:
    a. Het toevoegen van de vrijvallende RSP-middelen (€ 34,5 miljoen) aan de projecten Groningen Spoorzone (€ 13,1 miljoen), Spoorlijn Veendam - Stadskanaal/Nedersaksenlijn (€ 8,2 miljoen) en N33-Midden (€ 13,2 miljoen), waarmee € 34,5 miljoen aan eerder ingezette provinciale mobiliteitsmiddelen beschikbaar komt.
    b. De beschikbaar komende provinciale mobiliteitsmiddelen van € 34,5 miljoen in te zetten voor:
        i. de N33-Midden (€ 4,2 miljoen);
        ii. onontkoombare voorstellen 2026 en 2027 (uit de Perspectiefnota 2027) (€ 11,5 miljoen);
        iii. het Bestedingsplan Mobiliteit 2027 (€ 7,5 miljoen);
        iv. het Uitvoeringsprogramma Mobiliteit 2028–2032 (€ 1,3 miljoen); en
        v. reservering voor de N355 fase 1 (€ 10 miljoen), waar u ter besluitvorming in het najaar van 2026 een separaat Statenvoorstel voor ontvangt.
    c. Instemmen met het voor het jaar 2027 inzetten van € 0,5 miljoen uit de reserve Investeringen in infrastructuur vanuit de totale 'uitruil' van € 18,913 miljoen uit de investeringsruimte ten behoeve van exploitatieruimte. (Over de totale uitruil van € 18,913 miljoen is bij de Begroting 2024 al een besluit genomen).

5. De begroting van baten en lasten te wijzigen conform de in de bijlage van het Ontwerp-besluit opgenomen 4e wijziging van de Begroting 2026.

Argumenten

1.1 Hoe staat het met de uitvoering van de Begroting 2026?

In de Najaarsmonitor 2026 rapporteren wij aan uw Staten over de voortgang van de (uitvoering van de) Begroting 2026 tot en met augustus 2026. Hierbij wordt de opzet van de Begroting 2026 gevolgd.

De Najaarsmonitor 2026 bestaat uit twee onderdelen die we hieronder kort toelichten:

1. Inhoudelijke en financiële verantwoording van de voortgang van de Begroting 2026
2. Voortgang opvolging aanbevelingen Rekenkamerrapporten

Ad 1. Inhoudelijke en financiële verantwoording van de voortgang van de Begroting 2026

De inhoudelijke verantwoording heeft betrekking op indicatoren en prestaties zoals opgenomen bij de beleidsdoelen in het programmaplan (deel 2) van de begroting. (Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?)

a. Indicatoren

In de Begroting 2026 onderscheiden we elf verplichte indicatoren (volgens het BBV) en 'eigen' beleidsindicatoren. In de monitor hebben we ten aanzien van deze indicatoren de realisatie afgezet tegen de streefwaarde. Van een groot aantal indicatoren zijn de realisatiecijfers nog niet bekend omdat deze pas na afloop van het begrotingsjaar beschikbaar komen.

b. Prestaties

In de Najaarsmonitor 2026 is de voortgang van de prestaties in de Begroting 2026 toegelicht.

c. Financiële verantwoording

De financiële verantwoording betreft de mate van uitputting en de (voorgestelde) wijzigingen van de Begroting 2026. (Wat mag het kosten?).

In het onderdeel Begrotingswijzigingen zijn de vastgestelde begrotingswijzigingen opgenomen (waaronder de wijzigingen onder mandaat van ons college) en worden de voorgestelde begrotingswijzigingen waarover uw Staten moeten besluiten toegelicht.

Op basis van de begrotingswijzigingen zoals opgenomen in de Najaarsmonitor 2026 neemt de omvang van de begrote lasten in de Begroting 2026 met een bedrag van € 85 miljoen af. Daarmee zetten we een goede stap om de onderbesteding in de Jaarstukken 2026 te beperken.

Ad. 2 Voortgang opvolging aanbevelingen rekenkamerrapporten

Via de Najaarsmonitor 2026 leggen wij ook verantwoording af over de voortgang van de opvolging van de overgenomen aanbevelingen uit de rapporten van de Noordelijke Rekenkamer die in Provinciale Staten zijn behandeld. Er zijn acht rekenkamerrapporten met nog openstaande aanbevelingen.

2.1 De nadruk in 2027 ligt op realisatie van de ambities uit het Hoofdlijnenakkoord Mit Mekoar

In dit Statenvoorstel is, in lijn met het Statenvoorstel bij de Perspectiefnota 2027 en Voorjaarsmonitor 2026, geen beleidsmatige toelichting per programma opgenomen. De nadruk ligt op realisatie van onze ambities uit het Hoofdlijnenakkoord Mit Mekoar. In het

onderdeel ‘Beleid in vogelvlucht’ in de Begroting 2027 zijn onze beleidsvoornemens voor het jaar 2027 samengevat.

2.2 Ten opzichte van de Perspectiefnota 2027 is sprake van een verbetering van het financieel perspectief

Ontwikkeling financieel perspectief 2026-2030

In juli 2026 hebben uw Staten het financieel perspectief bij de Perspectiefnota 2027 vastgesteld. Ten opzichte van de Perspectiefnota 2027 is het financieel perspectief per saldo verbeterd met een bedrag van € 91,1 miljoen, met name door autonome ontwikkelingen (€ 91,5 miljoen). De autonome ontwikkelingen betreffen voornamelijk de positieve effecten van de septembercirculaire 2026 van het Provinciefonds (€ 62,4 miljoen), de verwachte hogere opbrengsten uit de opcenten motorrijtuigenbelasting (€ 8,7 miljoen) en de verwachte gunstigere rentebaten uit verstrekte geldleningen (€ 11,9 miljoen). In de Begroting 2027 is een nadere toelichting op de ontwikkelingen in het financieel perspectief opgenomen.

In onderstaande tabel wordt het financieel perspectief weergegeven.

Tabel 1. Financieel perspectief 2026-2030

(x € 1.000)	2026	2027	2028	2029	2030	Totaal 2026-2030
A. Financieel perspectief Perspectiefnota 2027	**18.094**	**14.497**	**6.602**	**5.569**	**-22.780**	**21.982**
B. Mutaties in het financieel perspectief sinds Perspectiefnota 2027						
1. Moties ten laste van het flexibel budget	-125	-275	-	-	-	-400
2. Voorziene autonome ontwikkelingen	17.939	12.073	21.662	20.513	19.326	91.513
3. Faseringsvoorstellen Najaarsmonitor 2026	9.331	-8.726	-529	-75	-	0
B. Mutaties in het financieel perspectief sinds Perspectiefnota 2027	**27.144**	**3.072**	**21.132**	**20.438**	**19.326**	**91.113**
C. Financieel perspectief Begroting 2027	**45.239**	**17.569**	**27.734**	**26.007**	**-3.453**	**113.095**
Te splitsen in:						
Begrotingsruimte	-	17.344	25.734	24.007	-5.453	61.632
Flexibel budget	-	225	2.000	2.000	2.000	6.225
Algemene reserve (vrije ruimte)	45.239	-	-	-	-	45.239
Totaal financieel perspectief Begroting 2027	**45.239**	**17.569**	**27.734**	**26.007**	**-3.453**	**113.095**

Het financieel perspectief voor de periode 2026 tot en met 2030 bedraagt in totaal € 113,1 miljoen. Het financieel perspectief bestaat uit de begrotingsruimte van € 61,6 miljoen, het beschikbare flexibel budget van € 6,2 miljoen en de vrije ruimte binnen de Algemene reserve in 2026 van € 45,2 miljoen.
In de Begroting 2027 is bewust afgezien van herschikking (verdeling) van de begrotingsruimte 2026-2030 over de verschillende jaren. Door de positieve begrotingsruimte nu niet te verdelen over de jaren maken we de negatieve trend in de jaarschijf 2030 zichtbaar. Wij stellen voor om de resterende begrotingsruimte voor de jaarschijf 2026 van € 45,2 miljoen toe te voegen aan de Algemene reserve (vrije ruimte). Deze middelen blijven daarmee beschikbaar voor de toekomstige opgaves en ontwikkelingen, dan wel voor eventuele ambities van een volgend college.

In aanvulling op het financieel perspectief voor de periode 2026-2030 is in de Begroting 2027 ook een doorkijk voor een periode van tien jaar (tot en met 2035) opgenomen. In dit meerjarenbeeld wordt de begrotingsruimte en het beschikbare flexibel budget gepresenteerd. Daarnaast is een bedrag van € 45,2 miljoen beschikbaar binnen de vrije ruimte van de Algemene reserve.

Tabel 2. Meerjarenbeeld 2026-2035

(x € 1.000)	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Meerjarenbeeld	-	17.569	27.734	26.007	-3.453	-10.835	-13.762	-16.180	-16.331	-18.906

Uit deze doorkijk blijkt dat voor de periode 2026-2029 sprake is van een sluitende begrotingsruimte. De begroting is voor deze periode reëel en structureel in evenwicht. Vanaf 2030 ontstaat in deze doorkijk een tekort van ca. € 3,5 miljoen per jaar, dat stapsgewijs naar de toekomst oploopt.

In de Perspectiefnota 2027 was voor 2030 nog sprake van een structureel tekort van € 23 miljoen. De nieuwe verdeelafspraken voor het Provinciefonds zorgen samen met een positieve ontwikkeling van de opbrengsten uit de motorrijtuigenbelasting en een gunstiger resultaat op onze financieringsfunctie voor een (structurele) verbetering.

Onze analyse van onze onderbesteding geeft geen aanleiding voor aanpassingen. Het verloop van de onderbesteding van jaar tot jaar is grillig en betreft hoofdzakelijk incidentele middelen. We zien op dit moment geen aanknopingspunten om structureel budget te laten vrijvallen. Uw Staten worden zoals afgesproken over het onderwerp onderbesteding met een separate brief nog nader geïnformeerd. Deze ontvangt u vóór behandeling van de Najaarsmonitor 2026 en Begroting 2027 in de Statencommissie.

Ook is onderzocht wat de omslag veroorzaakt van een positief saldo in 2029 naar een negatieve verwachting voor 2030. Dit zit hem niet in specifieke uitkeringen (SPUKs). Wanneer een SPUK eindigt, worden zowel de baten als de lasten uit de begroting gehaald. Daardoor heeft dit geen effect op het structurele begrotingssaldo. Daarnaast hebben wij geconstateerd dat verdeling van begrotingssaldi over de jaren bij P&C-producten in het verleden maakte dat de negatieve structurele trend in de begroting enigszins uit het zicht bleef. Zonder die verdelingen over de jaren in eerdere P&C-producten zou het verschil in de begroting van 2029 naar 2030 kleiner zijn geweest.

Het tekort van 2030 achten we op dit moment acceptabel. De jaarschijven die eraan voorafgaan zijn positief. Daarnaast is ons structurele weerstandsvermogen (de onbenutte belastingcapaciteit opcenten en de post voor onvoorziene uitgaven) met € 41,6 miljoen per jaar aanzienlijk hoger dan dit tekort. Uiteraard zijn er ook andere mogelijke oplossingen, zoals beleidskeuzes, en kunnen nu nog onbekende ontwikkelingen ons perspectief positief en negatief veranderen. Die combinatie geeft tijd en ruimte om keuzes te maken in de volgende bestuursperiode.

Ontwikkelingen en risico’s
Wij hebben in de Begroting 2027 een aantal ontwikkelingen en risico’s benoemd die in de toekomst mogelijk om (incidentele) middelen vragen. De beschikbare middelen zoals blijkend uit het financieel perspectief in de Begroting 2027 beschouwen wij als een opmaat voor deze opgave.

2.3 Overige zaken die van belang zijn in de Begroting 2027

Paragraaf Nij Begun
Door uw Staten is bij de behandeling van de Begroting 2026 in november 2025 motie M370. Verankering Nij Begun in de begroting aangenomen. In de Begroting 2027 is een aparte paragraaf Nij Begun opgenomen. Deze paragraaf zal meegroeien met de verdere ontwikkeling van (de governance van) Nij Begun.

Investeringskredieten
Bij het vaststellen van de Nota Investeringen: Activeren, waarderen en afschrijvingen is de werkwijze voor het beschikbaar stellen van investeringskredieten met uw Staten afgesproken. In lijn hiermee wordt nu in de Begroting 2027 aan uw Staten gevraagd om

investeringskredieten vrij te geven om te kunnen starten met de uitvoering van drie nieuwe investeringsprojecten en om extra middelen beschikbaar te stellen om drie lopende investeringsprojecten te kunnen afronden.

Op basis van de onderhoudsopgaven en uitbreiding van de infrastructuur van het Mobiliteitsprogramma worden projecten in drie fasen uitgewerkt (verkenning-, planuitwerking- en realisatiefase). Op basis van de laatste ramingen wordt voor de realisatiefase aan uw Staten gevraagd de benodigde investeringskredieten beschikbaar te stellen. Wij hebben in onderstaande tabel een overzicht opgenomen.

Tabel 3. Investeringskredieten

Investeringskrediet	Nieuw investeringskrediet of ophoging bestaand investeringskrediet	Bedrag
Modernisering afstandsbediening	Nieuw investeringskrediet	€ 3.900.000
Boordvoorziening Winschoterdiep-Noord	Nieuw investeringskrediet	€ 2.500.000
Vervanging schanskorven A.G. Wildervanckkanaal	Nieuw investeringskrediet	€ 1.151.000
Regionale Hoofdfietsroute Muntendam-Veendam	Ophoging bestaand investeringskrediet	€ 105.000
N978 Enumatil-Pasop en Zuidhorn-Enumatil	Ophoging bestaand investeringskrediet	€ 2.561.832
Sluis Lammerburen	Ophoging bestaand investeringskrediet	€ 1.724.881

Een uitgebreide toelichting op de investeringskredieten, waarbij ook is toegelicht op welke wijze de voorstellen kunnen worden gedekt, is opgenomen in bijlage 1 van de Begroting 2027.

Beoordeling financiële positie structurele subsidierelaties
Jaarlijks informeren wij uw Staten bij de begroting over de ontwikkeling van de financiële positie van structurele subsidierelaties. Daarbij wordt op hoofdlijnen ingegaan op de resultaten van de beoordeling van de financiële positie van de structureel gesubsidieerde instellingen. Deze toelichting is opgenomen in bijlage 2 van de Begroting 2027.

3.1 Wij stellen voor om vanuit de reserve Apparaatskosten personeel (AKP) middelen beschikbaar te stellen voor het Uitvoeringsprogramma Horizon en de reserve AKP niet na afloop van 2026 af te rekenen
In de aanbiedingsbrief van 30 juni 2026 aan uw Staten bij het Uitvoeringsprogramma Horizon hebben wij aangegeven dat de benodigde verandering tijd en consistente sturing vraagt en dat de implementatie van nieuwe werkwijzen tot extra belasting van de organisatie kan leiden. Om die redenen wordt voorgesteld om voor de uitvoering van het programma aanvullende middelen beschikbaar te stellen. De uitvoering van de acties uit het Uitvoeringsprogramma zal zoveel mogelijk worden uitgevoerd door medewerkers uit diverse teams als onderdeel van hun reguliere werkzaamheden. Voorgesteld wordt de capaciteit tijdelijk uit te breiden om het programma goed te kunnen sturen, acties uit te voeren die niet binnen de reguliere werkzaamheden kunnen worden opgepakt, de uitvoering te monitoren en te rapporteren. Voor deze uitbreiding wordt een bedrag van € 500.000 voor 2027 voorgesteld.

Wij beschouwen Horizon als organisatieontwikkeling en stellen voor de kosten te dekken vanuit de reserve Apparaatskosten personeel (AKP). De reserve AKP moet officieel aan het einde van 2026 worden afgerekend. Wij verwachten in de toekomst nog vaker en langduriger kosten te gaan maken voor alle ontwikkelingen uit Horizon en daarom stellen we voor om de reserve AKP niet na afloop van het jaar 2026 af te rekenen, maar op een nader te bepalen moment. In dit verband merken wij op dat wij in de loop van 2027 meer inzicht verwachten te hebben in de middelen die we nodig hebben als gevolg van Horizon en het organisatieonderzoek naar de financiële kolom.

4.1 Door het inzetten van vrijval RSP-middelen op de genoemde RSP-projecten, komen daarmee eigen provinciale mobiliteitsmiddelen vrij waarmee de uitvoering van het Bestedingsplan 2027 mogelijk wordt gemaakt
Het Programma Mobiliteit vormt het eerste integrale mobiliteitsbeleid van de provincie en geeft richting aan het mobiliteitsbeleid voor de komende tien tot vijftien jaar. Het programma beschrijft hoe mobiliteit bijdraagt aan brede welvaart en aan een samenhangende aanpak van provinciale opgaven. De uitgangspunten zijn uitgewerkt in het Uitvoeringsprogramma Mobiliteit 2023-2027. De nieuwe integrale en systeemgerichte werkwijze is vertaald naar een Regionaal Mobiliteitsfonds, waarin de beschikbare mobiliteitsmiddelen zijn gebundeld.

Om deze werkwijze zorgvuldig uit te voeren, wordt jaarlijks bij de begroting een Bestedingsplan Mobiliteit opgesteld. Hiermee worden de beschikbare middelen gekoppeld aan de beleidsdoelen uit het Programma Bereikbaarheid. Het Bestedingsplan 2027 is verwerkt in de Begroting 2027. Voor de dekking van het Bestedingsplan 2027 wordt € 7,5 miljoen aan beschikbare provinciale mobiliteitsmiddelen ingezet.

In de brief aan uw Staten van 5 februari 2026 is een bedrag genoemd van € 34,9 miljoen aan vrijval Aanpak Ring Zuid. Naar de huidige inzichten is de vrijval in het RSP-programma € 36,5 miljoen, waarbij een bedrag moet worden gereserveerd voor eventuele claims voor nadeelcompensatie n.a.v. Aanpak Ring Zuid (ARZ). Hier is een bedrag van € 2,0 miljoen voor gereserveerd. Daarmee valt er effectief € 34,5 miljoen vrij.

In de Perspectiefnota 2027 is aangegeven dat vanuit de vrijkomende provinciale middelen € 25 miljoen ingezet zou kunnen worden voor de onontkoombare knelpunten in 2026 en 2027 (€ 11,5 miljoen) en voor het Uitvoeringsprogramma Mobiliteit 2028–2032 (13,6 miljoen). In het aangepaste voorstel voor de verdeling van de vrijkomende provinciale middelen van € 34,5 miljoen blijft € 1,3 miljoen beschikbaar voor het Uitvoeringsprogramma Mobiliteit 2028-2032.

Conform het Programma Mobiliteit vindt jaarlijks een uitruil plaats tussen investerings- en exploitatieruimte. Hierdoor ontstaat dekking voor uitgaven waarop niet kan worden afgeschreven. In 2024 is besloten om € 18,913 miljoen uit te ruilen. Van dit bedrag wordt voorgesteld om in 2027 de resterende € 0,5 miljoen als exploitatieruimte in te zetten ter dekking van het Bestedingsplan 2027.

Daarnaast bevat het Bestedingsplan 2027 voor € 12,1 miljoen aan investeringen. Conform de Nota Investeringen worden deze investeringen geactiveerd. Na verdere uitwerking worden de benodigde investeringskredieten via een afzonderlijk Statenvoorstel of een P&C-document ter besluitvorming aan uw Staten voorgelegd.

5.1 Het vaststellen van de 4e wijziging van de Begroting 2026 is een bevoegdheid van uw Staten
In het Ontwerp-besluit bij dit Statenvoorstel leggen wij de 4e wijziging van de Begroting 2026 aan uw Staten voor. Met het vaststellen van de 4e wijziging van de Begroting 2026 autoriseren uw Staten het college tot het doen van uitgaven binnen de aangepaste ramingen.

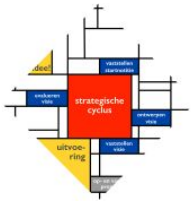
Kanttekeningen
Geen sprake van kanttekeningen.

Rol PS

Het doel van dit Statenvoorstel is tweeledig:

1. Wij leggen middels de Najaarsmonitor 2026 aan uw Staten verantwoording af over de voortgang van de Begroting 2026. De najaarsmonitor heeft betrekking op uw controlerende taak.
2. De jaarlijkse P&C-cyclus 2027 is gestart met de Perspectiefnota 2027. Daarbij zijn de beleidsmatige en financiële kaders vast voor de periode 2026-2030. In de Begroting 2027 worden deze kaders voor het begrotingsjaar 2027 en de drie daaropvolgende jaren uitgewerkt en geactualiseerd in beleidsdoelen, indicatoren, prestatie en benodigde middelen.

Vanwege de onderlinge samenhang tussen deze P&C-documenten wordt gebruik gemaakt van één Statenvoorstel.

Participatie

Over dit Statenvoorstel heeft geen participatie plaatsgevonden.

Advies

Wij stellen u voor het in ontwerp bij dit statenvoorstel opgenomen besluit vast te stellen.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Groningen,

René Paas, voorzitter

Hans Schrikkema, secretaris

Bijlagen

Nr.	Titel	Documentnummer
1	Najaarsmonitor 2026	Najaarsmonitor 2026
2	Begroting 2027	Begroting 2027
3	Ontwerp-besluit Najaarsmonitor 2026 en Begroting 2027	2026-150818